

The Influence of Geo-economics on the Formation of Romantic Relationships and Settlement Decisions of Couples: A Case Study of the Area Surrounding Khon Kaen University

Kittipong Deesee¹ Yanisa Phuthonglaem¹ Pornthita Saraphol¹ Sirida Pattapi¹
Thanameth Jiratchatasiri¹ Krisna Thathong^{1*} Dechathorn Somsawat¹
and Thana Chanprachu¹

¹Department of Social Studies, Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand

*Corresponding author: kritsana.th@kkumail.com

Abstract

This study investigates the geo-economic mechanisms conducive to the formation of romantic relationships and explains how the economic landscape around Khon Kaen University influences couples' decisions to settle and start families. Employing a qualitative methodology, data were gathered via in-depth interviews with experts and local couples, supplemented by documentary analysis. The findings indicate a distinct mechanism for relationship formation: the area's economic and occupational diversity first acts as a social magnet, drawing in a working-age demographic and fostering opportunities for interaction. This process is then accelerated by modern communication infrastructure, especially online platforms, which act as a catalyst for transforming initial encounters into deeper connections. Finally, the region's inherent income stability and quality of life provide the essential foundation, giving individuals the material and psychological readiness to commit to a serious relationship. In terms of settlement decisions, couples were found to engage in a holistic assessment of the area's potential rather than considering geo-economic factors discretely. Secure career prospects function as the primary anchor, which is, in turn, reinforced by a high quality of life derived from accessible public utilities and services. Together, these elements project a tangible vision of a secure future, fostering the confidence required for couples to make the ultimate decision to establish roots and build a family.

Keywords: Economic Geography, Romantic Relationships, Settlement Decision, Khon Kaen University Community

อิทธิพลของภูมิศาสตร์เศรษฐกิจต่อการสร้างความสัมพันธ์และการตั้งถิ่นฐานของคู่รัก: กรณีศึกษาพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิตติพงษ์ ดีสี¹ ญาณิศา ภูทองแหลม¹ พรทิศา สารพล¹ สิริดา ปัตถิ¹ ธนะเมษฐ์ จิรัชตะสิริ¹

กฤษณะ ทาทอง^{1*} เดชาธร สมสวัสดิ์¹ และ ธนา จันทร์ประชู¹

¹สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

*Corresponding author: kritsana.th@kkuemail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลไกของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก และอธิบายอิทธิพลของภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวของคู่รัก การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มคู่รักที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงกลไกการสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ได้ทำหน้าที่เป็นแม่เหล็กดึงดูดประชากรวัยทำงานเข้ามาในพื้นที่ สร้างโอกาสทางสังคมให้ผู้คนได้พบปะกัน ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารที่ทันสมัย โดยเฉพาะแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้ปฏิสัมพันธ์สามารถพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งได้อย่างรวดเร็ว ท้ายที่สุดความมั่นคงทางรายได้และคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้กลายเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความพร้อมทั้งทางทรัพยากรและจิตใจในการสานต่อความสัมพันธ์อย่างจริงจัง สำหรับการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน พบว่า คู่รักไม่ได้พิจารณาปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจแบบแยกส่วน แต่เป็นการประเมินศักยภาพของพื้นที่แบบองค์รวม ซึ่งมีโอกาสทางอาชีพที่มั่นคงที่เปรียบเสมือนสมอหลักที่เหนี่ยวรั้งคู่รักไว้ เสริมด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีอันเกิดจากความสะดวกสบายในการเข้าถึงสาธารณูปโภคและบริการต่าง ๆ ปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นภาพอนาคตที่ชัดเจน ทำให้คู่รักเกิดความเชื่อมั่นในความมั่นคงระยะยาวและตัดสินใจลงหลักปักฐานเพื่อสร้างครอบครัวในที่สุด

คำสำคัญ: ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ, ความสัมพันธ์คู่รัก, การตั้งถิ่นฐาน, ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

© 2024 A-EMS: Applied Economics, Management and Social Sciences

บทนำ

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ถูกมองว่าเป็นมากกว่าเพียงฉากหลังทางกายภาพ หากแต่เป็นโครงสร้างที่มีชีวิตชีวาซึ่งมีอิทธิพลต่อการประกอบสร้างประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการตัดสินใจที่สำคัญในชีวิตมนุษย์ (Tuan, 1977) ในบริบทของประเทศไทยร่วมสมัย พื้นที่รอบเมืองมหาวิทยาลัย (University Town) อย่างเช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กลายเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของพื้นที่ที่มีพลวัตสูง ทำหน้าที่เสมือนศูนย์กลางการเติบโต (Growth Pole) ของภูมิภาค (Perroux, 1950) การเป็นศูนย์รวมของทุนมนุษย์ชั้นนำ การลงทุนทางเศรษฐกิจ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic Landscape) ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งส่งอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตและเส้นทางชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น

สำหรับพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มข.) ภูมิทัศน์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดระบบนิเวศทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นรูปธรรมอย่างยิ่ง ในฐานะศูนย์กลางทางการศึกษาและการแพทย์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มข. ได้ดึงดูดประชากรคุณภาพสูงทั้งนักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ ก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่พึ่งพาภามหาวิทยาลัยโดยตรงและสร้าง โครงสร้างแห่งโอกาสที่ชัดเจน ประการแรกคือ โอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในมหาวิทยาลัย แต่ขยายไปสู่ธุรกิจบริการ

ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และธุรกิจสร้างสรรค์จำนวนมากที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ทำให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แห่งการพบปะที่สำคัญ (Space of Encounter) ที่ซึ่งเครือข่ายทางสังคมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการถูกถักทอขึ้น (Granovetter, 1973) ประการที่สอง คือ ความพร้อมของสาธารณูปโภคที่สมบูรณ์ ทั้งในมิติทางกายภาพและดิจิทัล โดยเฉพาะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เปลี่ยนพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่ลูกผสมเอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ทั้งในโลกออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) ประการสุดท้าย คือ ลักษณะทางประชากรที่เป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Space) ซึ่งเต็มไปด้วยคนหนุ่มสาวในวัยที่กำลังเปลี่ยนจากสถานะนักศึกษาสู่คนทำงานและจากสถานะโสดสู่การมีคู่รัก ทำให้พื้นที่นี้เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการที่มีชีวิต สำหรับการแสวงหาความสัมพันธ์และการพิจารณาตั้งถิ่นฐานเกิดขึ้นอย่างเข้มข้น

อย่างไรก็ตาม การอธิบายว่าโครงสร้างแห่งโอกาสและระบบนิเวศอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่รอบ มข. นี้สามารถแปรเปลี่ยนเป็นการตัดสินใจส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อนอย่าง “การเลือกคู่รัก” และ “การตั้งถิ่นฐาน” ได้อย่างไรนั้น จำเป็นต้องอาศัยกรอบทฤษฎีที่สามารถสอดเข้าไปในกลไกทางจิตวิทยาและแรงจูงใจของมนุษย์ได้ ณ จุดนี้เองที่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) ของ อับราฮัม มาสโลว์ (Maslow, 1943) เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือวิเคราะห์ที่ทรงพลัง ทฤษฎีนี้เสนอว่าแรงจูงใจของมนุษย์ถูกขับเคลื่อนเป็นลำดับขั้น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในพื้นที่ศึกษานี้จึงต้องพิจารณาว่า ภูมิทัศน์ทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจนั้น ทำหน้าที่ตอบสนองและเติมเต็มความต้องการของมนุษย์ในแต่ละลำดับขั้นได้อย่างไร

ความต้องการของมนุษย์นั้น กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจำกัดปริมาณได้เด่นชัด ว่าความต้องการของมนุษย์แต่ละคนนั้นมีอยู่มากน้อยเพียงใด มีขีดจำกัดอยู่ที่จุดไหน ซึ่งมนุษย์ทุกคนนั้นล้วนมีความต้องการปัจจัยต่างๆ มาตอบสนองซึ่งความต้องการของตนเองที่มีอยู่ในการดำเนินชีวิตเป็นปกติ และมนุษย์นั้นล้วนที่จะเพียรพยายามทำทุกวิถีทางในอันที่จะให้บรรลุความต้องการที่ละชั้นเรื่อย ๆ ไปตามขีดความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดและหลากหลาย ความต้องการของมนุษย์ที่ลักษณะเป็นลำดับขั้นในการดำเนินชีวิตนี้นั้นถูกกล่าวว่า เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นหนึ่งแล้วมนุษย์ก็จะเกิดความต้องการในขั้นถัดไปเรื่อย ๆ ตามลำดับความต้องการในขั้นต่ำกว่าไปสู่ขั้นที่สูงกว่า ตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย ความต้องการทางความมั่นคงและความปลอดภัย ความต้องการความรักและสังคม ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเองและความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (ประภัสสร วัฒนา, 2560) ดังนั้น การมีงานทำที่มั่นคงและสร้างรายได้ที่เพียงพอในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือเป็นการตอบสนองโดยตรงต่อความต้องการในสองลำดับขั้นแรกสุดของมาสโลว์ นั่นคือ ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เช่น ความมั่นคงทางการเงินและสุขภาพ การที่พื้นที่สามารถมอบสิ่งเหล่านี้ให้แก่ปัจเจกบุคคลได้ ถือเป็นการสร้างฐานที่มั่นคงทางจิตใจและกายภาพ ทำให้พวกเขารู้สึกปลอดภัยและปราศจากความกังวลในการเอาชีวิตรอด เมื่อฐานรากของพีระมิดนี้แข็งแรงแล้วเท่านั้น ปัจเจกบุคคลจึงมีพลังงานและทรัพยากรทางความคิดที่จะแสวงหาความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นต่อไป เมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะถูกกระตุ้นด้วยความต้องการด้านความรักและความเป็นเจ้าของ ซึ่งความรักถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในชีวิตมนุษย์ โดยมีลักษณะเป็นอารมณ์ที่หลากหลาย ตั้งแต่ความพอใจทั่วไปจนถึงความดึงดูดอย่างรุนแรง รวมถึงความหวงใยและความปรารถนาติดต่อกัน ความรักมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถแสดงออกได้ในหลายรูปแบบ เช่น ความรักระหว่างพ่อแม่กับบุตร และความสัมพันธ์แบบคู่รักที่อาจมีความต้องการทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง การพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รักเกิดจากความต้องการความรักตามทฤษฎีของมาสโลว์ และมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการสร้างและรักษาความสัมพันธ์เหล่านี้ รวมถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษา และกิจกรรมประจำวัน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจึงมีผลกระทบต่อบรรยากาศการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม

การสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รักนั้น ก็เนื่องด้วยภูมิศาสตร์เศรษฐกิจนั้น ได้มีส่วนในการสร้างพื้นที่ในสังคมให้ผู้คนได้เข้ามาทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันร่วมกัน และมีความสัมพันธ์รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งร่วมกัน แม้กระทั่งกับการมีความรู้สึกรัก จนพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รัก ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจยังเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวด้วย จากการศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัวของ รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ (2542) พบว่า ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับความเครียดของครอบครัวสูงกว่าภาคอื่น ๆ และ ครอบครัวในกรุงเทพมหานครมีปัญหาสมาชิกมีอาการซึมเศร้ามีความวิตกกังวลสูงกว่าภาคอื่น ๆ และผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจนี้ครอบครัวมีแนวโน้มปล่อยให้เด็กอยู่กันตามลำพังมากขึ้น เนื่องจากบิดามารดาต้องไปทำงานทำ ซึ่งจะมีผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ บทบาทในการดูแล อบรมเด็กและเยาวชนในครอบครัวได้ดี และจากการศึกษาภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2546) พบว่าการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวเริ่มเสื่อมสลาย ความผูกพันและความเกื้อกูลกันในครอบครัวเริ่มห่างเหิน อันเนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจบังคับให้สมาชิกในครอบครัวต่างต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ขาดการ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความผูกพันกันน้อยลง ความห่วงใยอาทร ความเสียสละ ความอดทนและพึ่งพาต่อกันลดน้อยลง ขาดความเข้าใจระหว่างคู่สมรส พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวจากการศึกษาภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2546) เพราะภูมิศาสตร์เศรษฐกิจนั้นถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อความต้องการและสร้างพื้นที่การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในลำดับขั้นต่าง ๆ ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการต้องการความรัก อันเป็นขั้นความต้องการที่สืบเนื่องมาจากการความต้องการด้านร่างกาย และความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย ซึ่งมนุษย์ย่อมบรรลุขั้นความต้องการนี้ได้จากการแสวงหาให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในระบบเศรษฐกิจ เมื่อมนุษย์บรรลุซึ่งความต้องการในขั้นนี้แล้วก็จะนำไปสู่การต้องการมีความรักหรือได้รับความรัก จนนำไปสู่การสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รักในท้ายที่สุดนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่าภูมิศาสตร์เศรษฐกิจนั้นมีปัจจัยที่อิทธิพลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รักอย่างปฏิเสธไม่ได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าแม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากที่เชื่อมโยงปัจจัยเศรษฐกิจกับการย้ายถิ่น แต่ยังคงมีช่องว่างทางองค์ความรู้ที่สำคัญในการวิเคราะห์เชิงบูรณาการว่า ภูมิทัศน์ทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในพื้นที่หนึ่ง ๆ ทำงานร่วมกับลำดับขั้นความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ เพื่อประกอบสร้างเป็นเส้นทางการตัดสินใจตั้งแต่การก่อร่างสร้างความสัมพันธ์ไปจนถึงการเลือกตั้งถิ่นฐานได้อย่างไร งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งอุดช่องว่างดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และอธิบายกลไกอันซับซ้อนนี้ในบริบทเฉพาะของพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางวิชาการ แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาเมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลไกของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รักในบริเวณพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่ออธิบายอิทธิพลของภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวของคู่รัก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของภูมิศาสตร์เศรษฐกิจต่อการสร้างความสัมพันธ์และการตั้งถิ่นฐานของคู่รัก: กรณีศึกษาพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methology) เพื่อวิเคราะห์กลไกของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก ในบริเวณพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น และอธิบายอิทธิพลของภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวของคู่รัก

2. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัจจัยภูมิศาสตร์เศรษฐกิจกับการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก กรณีศึกษา คู่รักในพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณชุมชนโดยรอบประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของสังคมเมืองที่มีผลต่อการก่อร่างความสัมพันธ์แบบคู่รักและ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก ประกอบด้วยนักวิชาการ อาจารย์ จำนวน 2 คน

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ เป็นกลุ่มคู่รักที่อาศัย ตั้งถิ่น หรือประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณโดยรอบ จำนวน 7 คู่ แบ่งเป็น คู่รักที่ไม่ได้สมรสกัน 3 คู่ คู่รักที่สมรสกัน 4 คู่ โดยไม่กำหนดเพศ

3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือ

ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณชุมชนโดยรอบ และ ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณชุมชนโดยรอบ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3.1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) จำนวน 8ข้อ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือส่วนคำถามเพื่อเก็บข้อมูล มีการจัดทำขึ้นกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด(Open-end Question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่โดยไม่มี การชี้นำคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด และเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของสังคมเมืองที่มีผลต่อการก่อร่างความสัมพันธ์แบบคู่รัก และปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก: กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ นักวิชาการ อาจารย์ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติได้แก่ คู่รักที่ยังไม่ได้สมรสกัน 3 คู่ คู่รักที่สมรสกันแล้ว 4 คู่

3.2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา รายงาน บทความ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของสังคมเมืองที่มีผลต่อการก่อร่างความสัมพันธ์แบบคู่รักรวมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัย

3.2.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการ ตั้ง ประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิดในการทำวิจัย จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

3.2.3 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2.4 จัดทำเครื่องมือ จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่ได้ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำมา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2.5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจทาน แก้ไข และลงความเห็นชอบ จึงนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยทั้งข้อมูลในระดับปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลที่เป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้การ สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ดังนี้

4.1.1 ประสานกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย และวางแผนการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 ทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.3 นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล หากข้อมูลยังไม่ครบถ้วนหรือขาดตกบกพร่อง จะต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง จนกว่าจะได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์

4.2 ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของสังคมเมืองที่มีผลต่อการก่อร่างความสัมพันธ์แบบคู่รัก และปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณชุมชนโดยรอบ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้งที่เป็นข้อมูลเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

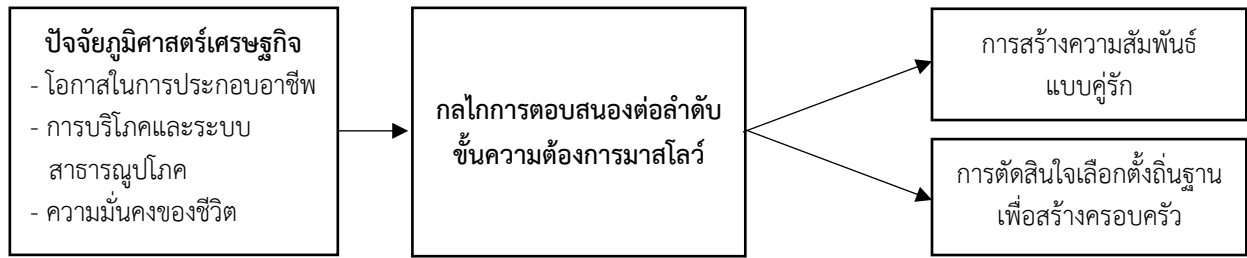
คณะผู้วิจัยเชื่อมโยงข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการลงพื้นที่เป็นหลัก และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จาก การศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย เป็นต้น เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัย ดังนี้

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ มาทำการศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อเป็นการจำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการทำวิจัย

5.2 นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการทำวิจัย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีมาอธิบายร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัย จากนั้นนำเสนอ ผลการวิจัย ในรูปแบบของการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลไกของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ (Economic-Geographic Factors) ผ่านกลไกการตอบสนองต่อลำดับขั้นความต้องการมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รักและการตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวของคู่รัก ในบริเวณพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

1.1 กลไกของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก ในบริเวณพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าการก่อกำเนิดของความสัมพันธ์แบบคู่รักในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของกลไกที่ทำงานเชื่อมโยงกันเป็นลำดับขั้น (Sequential Mechanism) ซึ่งเริ่มต้นจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของพื้นที่ ไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคม และท้ายที่สุดคือการกระตุ้นให้เกิดความพร้อมทางใจของปัจเจกบุคคล โดยสามารถอธิบายกลไกดังกล่าวได้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1.1.1 กลไกขั้นที่ 1 การดึงดูดประชากรผ่านโอกาสทางเศรษฐกิจ (The Economic Pull) จุดเริ่มต้นของกลไกทั้งหมดอยู่ที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็น แม่เหล็กดึงดูดประชากรวัยทำงานและวัยศึกษาให้เข้ามาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ผลการศึกษาชี้ชัดว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่โดยกำเนิด แต่เป็นการย้ายถิ่นฐานเข้ามาด้วยเหตุผลหลักคือการประกอบอาชีพและการศึกษา พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงเป็นเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้มีความต้องการแรงงานในหลากหลายสาขาอาชีพ เช่น การทำธุรกิจหอพัก ร้านกาแฟ ร้านอาหาร ร้านขายยา ร้านสะดวกซื้อ มีส่วนช่วยเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การจ้างงานในพื้นที่ส่งผลให้มีอาชีพที่หลากหลายและสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของประชากรในพื้นที่ สิ่งนี้ทำให้เห็นว่า “ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ” ส่งผลโดยตรงให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรวัยทำงานจากต่างจังหวัดเข้ามา การดึงดูดประชากรเข้ามานี้ ได้สร้างสภาวะแวดล้อมที่สำคัญประการแรก คือ การมีอยู่ของกลุ่มคนโสดในวัยทำงานจำนวนมาก ซึ่งเป็นวัตถุดิบตั้งต้นที่จำเป็นสำหรับการเกิดปฏิสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์ในลำดับต่อไป

1.1.2 กลไกขั้นที่ 2 การสร้างพื้นที่แห่งการพบปะผ่านการบริโภคและสาธารณูปโภค (Spaces of Encounter through Consumption and Utilities) เมื่อประชากรเป้าหมายได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่แล้ว กลไกขั้นต่อไป คือ การมีอยู่ของพื้นที่ที่เอื้อให้คนเหล่านี้ได้พบปะและมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า “ปัจจัยด้านการบริโภคและระบบสาธารณูปโภค” สามารถสร้างบทบาทของพื้นที่ขึ้นมาใน 2 มิติ คือ มิติดิจิทัล และ มิติทางกายภาพ ที่ทำงานเสริมกันอย่างเด่นชัด รายละเอียดดังนี้

1) มิติดิจิทัล: พื้นที่เสมือนผ่านโครงข่ายการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภคด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมและเข้าถึงง่ายถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ยุคปัจจุบัน การเชื่อมต่อนี้ได้สร้างพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์ (Online Public Spaces) ที่ซึ่งผู้คนสามารถหลายข้อจำกัดทางกายภาพและเริ่มต้นทำความรู้จักกันได้สะดวกยิ่งขึ้น การเชื่อมต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รักในยุคปัจจุบัน แอปพลิเคชันหาคู่และพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์ เช่น Tinder Twitter Facebook และอื่น ๆ ทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารและทำความรู้จักกันได้ง่ายขึ้น การมีอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงได้ในพื้นที่นี้จึงเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถพบปะและพัฒนาความสัมพันธ์

2) มิติทางกายภาพ: พื้นที่จริงผ่านการบริโภคและการใช้พื้นที่สาธารณะ นอกเหนือจากโลกออนไลน์ การพัฒนาความสัมพันธ์จำเป็นต้องอาศัยการพบปะในโลกแห่งความเป็นจริง พื้นที่สาธารณะในมหาวิทยาลัยขอนแก่นและบริเวณชุมชนโดยรอบยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก พื้นที่เหล่านี้เช่น สวนสาธารณะ ร้านกาแฟ หรือสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นจุดเริ่มต้นของการพบปะทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวและบุคคลในพื้นที่ โดยเฉพาะหลังจากได้ทำความรู้จักผ่านพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์แล้ว การทำกิจกรรมร่วมกันเพิ่มโอกาสในการพบเจอได้สร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับเพื่อนและความสัมพันธ์แบบคู่รัก ผู้คนมักจะตกหลุมรักกับผู้ที่พบเจอกันบ่อยครั้งหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นระบบสาธารณูปโภคที่ดีในด้านการสื่อสารและพื้นที่สาธารณะในพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบคู่รักผ่านการสร้างโอกาสในการพบเจอกัน

1.1.3 กลไกขั้นที่ 3 การแปรเปลี่ยนความมั่นคงของชีวิตสู่ความพร้อมในการสร้างความสัมพันธ์ (Life Security transformed into Relational Readiness) การมีเพียงโอกาสและพื้นที่ในการพบปะยังไม่เพียงพอหากปัจเจกบุคคลขาดความพร้อมทางใจ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความพร้อมนี้มีรากฐานที่มั่นคงมาจาก “ปัจจัยด้านความมั่นคงของชีวิต” โดยเฉพาะความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องด้วยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ รายได้ที่มีมั่นคง การมีฐานะที่ดีในสังคม และความปลอดภัยในชีวิต ทั้งหมดเหล่านี้ช่วยสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้คนในการใช้ชีวิตตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของการอยู่อาศัยและการใช้ชีวิตประจำวันตามทฤษฎีของมาสโลว์ เมื่อบุคคลสามารถตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) และความปลอดภัย (Safety Needs) ผ่านการมีรายได้ที่มั่นคงแล้ว พวกเขาจะมีพลังงานและทรัพยากรทางใจเหลือพอที่จะแสวงหาลำดับขั้นต่อไป คือ ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ หรือ ความต้องการความรักและการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่รัก เนื่องจากการมีฐานะทางสังคมที่ดีเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถสร้างความสัมพันธ์ในสังคมได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ความสัมพันธ์แบบคู่รักในสังคมเกิดการแข่งขันที่สูงมากขึ้น การพัฒนาตนเองเพื่อให้มีเกียรติยศ ชื่อเสียง และความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดในทฤษฎีมาสโลว์ ก็ได้รับการสนับสนุนจากพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เปิดโอกาสให้ผู้คนมีโอกาสพัฒนาความสามารถและบรรลุเป้าหมายทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่ศึกษายังเปิดโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาตนเองไปสู่ความต้องการขั้นสูง เช่น การมีเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างโปรไฟล์ทางสังคมที่น่าดึงดูดและส่งเสริมโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

จึงจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจทำงานอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการดึงดูดผู้คนด้วยโอกาสทางอาชีพ (กลไกขั้นที่ 1) จากนั้น ระบบสาธารณูปโภค ได้สร้างพื้นที่สำหรับการพบปะทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (กลไกขั้นที่ 2) และท้ายที่สุด ความมั่นคงในชีวิตที่เกิดจากเศรษฐกิจที่ดีได้สร้างความพร้อมทางใจให้ผู้คนเปิดรับความสัมพันธ์บนพื้นที่นั้น (กลไกขั้นที่ 3) กลไกทั้งสามนี้ทำงานประสานกันอย่างสมบูรณ์เพื่อเอื้อให้เกิดการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รักในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2 อิทธิพลของภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวของคู่รัก

การตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างครอบครัวในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นไม่ใช่การตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเดียว แต่เป็นกระบวนการประเมินผลหลายมิติ (Multi-dimensional Evaluation Process) ที่คู่รักใช้พิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักที่ทำงานเกื้อหนุนกันดังนี้

1.2.1 ปัจจัยเหนี่ยวรั้ง (The Anchor Factor) – ความมั่นคงและโอกาสทางอาชีพ ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพไม่เพียงแต่เป็นแม่เหล็กดึงดูดคนให้เข้ามาในพื้นที่ แต่ยังทำหน้าที่เป็นสมอเรือหรือปัจจัยเหนี่ยวรั้งที่สำคัญที่สุด ในการพิจารณาตั้งถิ่นฐานระยะยาว หากปราศจากความมั่นคงทางอาชีพ ปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

ก็แทบจะไร้ความหมาย ผลการศึกษาพบว่าผู้รักจะเริ่มต้นพิจารณาการตั้งถิ่นฐานอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่การงานที่มั่นคงและมองเห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) ลักษณะทางเศรษฐกิจของพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และบริษัทเอกชนที่หลากหลายได้สร้างตลาดแรงงานที่แข็งแกร่ง ทำให้ผู้รักรู้สึกมั่นใจว่าพวกเขาสามารถยึดพื้นที่นี้เป็นฐานในการสร้างชีวิตได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานมากที่สุด คือ โอกาสในการประกอบอาชีพ เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักที่นำไปสู่ความมั่นคงด้านอื่น ๆ ดังนั้น ความมั่นคงทางอาชีพจึงเป็นด่านแรกและเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นที่สุดในกระบวนการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของผู้รัก

1.2.2 ปัจจัยสนับสนุน (The Supporting Factors) – คุณภาพชีวิตในปัจจุบัน เมื่อปัจจัยด้านอาชีพมีความมั่นคงแล้ว ผู้รักจะเริ่มประเมินปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการตอบคำถามว่าพื้นที่นี้ดีพอที่จะใช้ชีวิตในทุก ๆ วันหรือไม่ ผลการศึกษาพบองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต และ ค่าครองชีพที่สมเหตุสมผล รายละเอียดดังนี้

1) ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน ซึ่งช่วยลดต้นทุนด้านเวลาและพลังงานในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมหาศาล เช่น การเข้าถึงสถานพยาบาลชั้นนำ (โรงพยาบาลศรีนครินทร์) แหล่งจับจ่ายใช้สอย (ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซา) ตลาด และร้านอาหารที่หลากหลาย ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ชีวิตประจำวันมีความสะดวกสบาย สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่จับต้องได้ ซึ่งเป็นเกณฑ์สำคัญที่ผู้รักใช้ประเมินคุณภาพชีวิต

2) ค่าครองชีพที่สมเหตุสมผล แม้จะมีความเจริญและสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แต่ค่าครองชีพในพื้นที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงจนเกินไปเมื่อเทียบกับเมืองหลวง สิ่งนี้ถือเป็นจุดแข็งทางเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้รายได้ที่มั่นคงสามารถแปรเปลี่ยนเป็นเงินออมและอำนาจการใช้จ่ายที่แท้จริงได้มากขึ้น ผู้รักจึงสามารถวางแผนทางการเงินเพื่อสร้างอนาคต เช่น การเก็บเงินเพื่อซื้อบ้านหรือลงทุน ได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2.3 ปัจจัยชี้อนาคต (The Future-Oriented Factors) – ศักยภาพในการสร้างครอบครัว ปัจจัยในขั้นสุดท้ายนี้คือการมองไปข้างหน้า เป็นการประเมินว่าพื้นที่นี้ดีพอที่จะสร้างครอบครัวและเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ ซึ่งเป็นปัจจัยตัดสินใจขั้นสุดท้ายสำหรับผู้รักที่วางแผนจะมีบุตร ผลการศึกษาพบว่าภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจของพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีระบบนิเวศทางการศึกษา (Educational Ecosystem) ที่แข็งแกร่งและครบวงจร ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม มัธยม เช่น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา สิ่งนี้กลายเป็นปัจจัยชี้อนาคตที่ทรงพลังที่สุด ผู้ให้ข้อมูลที่ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานแล้วให้เหตุผลว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ดีสำหรับบุตรในอนาคตเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เพราะต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมที่ดี สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ในพื้นที่ ช่วยลดความกังวลของผู้ปกครองในอนาคตและสร้างความเชื่อมั่นว่าพวกเขาสามารถมอบสิ่งที่ดีที่สุดให้กับบุตรได้โดยไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น

ดังนั้น การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของผู้รักจึงเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการปัจจัยทั้ง 3 ด้านเข้าด้วยกัน กล่าวคือ พวกเขาเริ่มต้นจากความมั่นคงทางอาชีพเป็นฐานที่มั่น (ขั้นที่ 1) จากนั้นจึงประเมินคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน ผ่านความสะดวกสบายและค่าครองชีพ (ขั้นที่ 2) และปิดท้ายด้วยการมองไปยังศักยภาพในการสร้างอนาคตของครอบครัวโดยเฉพาะด้านการศึกษาของบุตร (ขั้นที่ 3) การที่พื้นที่ศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการได้ครบทั้งสามมิตินี้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้รักจำนวนมากเลือกที่จะลงหลักปักฐานในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นไม่ได้เป็นเพียงฉากหลังของการใช้ชีวิต แต่ทำหน้าที่เป็นดังสถานที่ที่ออกแบบทั้งโอกาสในการเริ่มต้นความสัมพันธ์และเงื่อนไขในการลงหลักปักฐาน

ของคู่รักอย่างเป็นระบบ การอภิปรายผลจะแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การวิพากษ์กลไกการสร้างความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน

1) การวิพากษ์กลไกการสร้างความสัมพันธ์ กลไกการสร้างสัมพันธ์ของการก่อตัวของคู่รักที่ขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจ ซึ่งชี้ว่าโอกาสทางอาชีพที่หลากหลายเป็นปัจจัยดึงดูดชั้นปฐมภูมิ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานของ วรโรจน์ บวรอาจ และ ผกามาศ ถิ่นพั่ง (2556) ที่ชี้ว่าการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการคมนาคมคือหัวใจของการกลายเป็นเมือง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ได้ก้าวไปอีกขั้น โดยชี้ให้เห็นว่าผลลัพธ์ของการกลายเป็นเมืองไม่ได้หยุดอยู่แค่การเติบโตทางกายภาพ แต่ยังสามารถสร้างตลาดทางสังคม-เศรษฐกิจสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมาโดยปริยาย พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงไม่ได้เป็นเพียงตลาดแรงงาน แต่ยังเป็นตลาดคู่รักที่ซึ่งอุปทาน (Supply) ของคนโสดในวัยทำงานมีอยู่อย่างหนาแน่น และมีพื้นที่ทั้งทางกายภาพ เช่น ร้านกาแฟ หรือ Co-Working Space และพื้นที่ดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันหาคู่ รองรับอุปสงค์ (Demand) ในการปฏิสัมพันธ์ การตกย่ำและขยายความทฤษฎีของมาสโลว์ในบริบทสมัยใหม่ พบว่า ความมั่นคงของชีวิตเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้คนพร้อมเปิดใจมีความสัมพันธ์นั้น เป็นการยืนยันทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์อย่างทรงพลัง แต่สิ่งที่น่าสนใจกว่าการยืนยันคือการให้รายละเอียดกับทฤษฎีในบริบทสังคมเมืองร่วมสมัย กล่าวคือ ในสังคมที่มีการแข่งขันสูง การตอบสนองความต้องการด้านความปลอดภัยไม่ได้หมายถึงแค่การมีที่อยู่อาศัย แต่หมายรวมถึงความมั่นคงทางการเงินและอาชีพที่สามารถคาดการณ์อนาคตได้ เมื่อความกังวลในระดับพื้นฐานนี้ถูกคลี่คลาย ทรัพยากรทางความคิดและอารมณ์จึงถูกปลดปล่อยเพื่อแสวงหาความรักและการยอมรับได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ ไบอัญญาตสู่การแสวงหาความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน

2) การวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน เมื่อความสัมพันธ์พัฒนาสู่ขั้นการพิจารณาอนาคตร่วมกัน กระบวนการตัดสินใจของคู่รักในงานวิจัยนี้สะท้อนภาพการประเมินเชิงเหตุผลที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ประการแรก จากความต้องการส่วนบุคคลสู่เป้าหมายร่วมของคู่ (ดุขฎิ์ อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย, 2561) เรื่องสตรีอีสานที่ย้ายถิ่นนั้นสอดคล้องในมิติของแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ แต่สิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบและมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ คือ หน่วยในการตัดสินใจในขณะที่การย้ายถิ่นของสตรีอีสาน อาจเป็นการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลเพื่อยกระดับสถานะตนเองและครอบครัวครัวเดิม แต่การตั้งถิ่นฐานของคู่รักในพื้นที่ศึกษานี้เป็นการตัดสินใจของหน่วยครอบครัวใหม่ พวกเขาไม่ได้มองแค่ปัจจุบันของตนเองแต่มองไปยังอนาคตของ “เรา” และ “ลูก” ซึ่งทำให้ระบบนิเวศทางการศึกษาและคุณภาพของสถานพยาบาลกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดที่มีน้ำหนักทัดเทียมหรืออาจจะมีมากกว่าโอกาสทางเศรษฐกิจในระยะยาว ประการที่สอง พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยมีทั้งความเจริญและค่าครองชีพที่สมเหตุสมผล สามารถตีความได้ว่าพื้นที่ศึกษามีลักษณะของความเมืองในอุดมคติ คือ ไม่รุ่มรวยและค่าครองชีพสูงเกินไปแบบกรุงเทพฯ และไม่ขาดแคลนโอกาสหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนพื้นที่ชนบท แต่มีความสมดุลพอดีในทุกมิติ ทั้งโอกาสทางอาชีพ สิ่งอำนวยความสะดวก และคุณภาพชีวิต สิ่งนี้ทำให้การวัดคุณภาพชีวิตไม่ได้มองแค่ตัวชี้วัดเชิงภาวะวิสัย (Objective) เช่น รายได้ เพียงอย่างเดียว แต่ยังตอบสนองตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัย (Subjective) เช่น ความพึงพอใจ ความสุข และความสมดุลในชีวิต ตามแนวคิดของ ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต และคณะ (2555) ได้อย่างสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาบทบาทของปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชนโดยรอบ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์แบบคู่รัก พบว่า ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของพื้นที่ได้สร้างระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยอย่างเป็นขั้นตอน กล่าวคือ ความหลากหลายทางอาชีพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เป็นปัจจัยดึงดูดเบื้องต้นให้ประชากรวัยทำงานหลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่ การมีอยู่ของสถานประกอบการมากมาย ตั้งแต่ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ไปจนถึงธุรกิจบริการเฉพาะทาง เช่น ร้านขายยาและคลินิก ไม่เพียงแต่สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ แต่ยังก่อให้เกิดพื้นที่แห่งการพบปะ ที่ทำให้ผู้คนได้มีปฏิสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติ เมื่อประกอบกับความสามารถในการสร้างความมั่นคงของชีวิตผ่านรายได้ที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ที่เมื่อความต้องการพื้นฐานด้านความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลย่อมมีความพร้อมที่จะแสวงหาความรักและความสัมพันธ์ ดังนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้เป็นเพียงเงื่อนไขในการดำรงชีพ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเริ่มต้นและพัฒนาความสัมพันธ์ของคู่รัก

2) การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของคู่รัก ซึ่งคู่รักใช้กระบวนการพิจารณาเชิงเหตุผลที่ซับซ้อน โดยมีปัจจัยหลักคือ โอกาสในการประกอบอาชีพที่มั่นคง เป็นสมอเรือสำคัญที่เหนี่ยวรั้งให้พวกเขาพิจารณาพื้นที่นี้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้การตัดสินใจสมบูรณ์ คือ คุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งเกิดจากความพร้อมของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพจากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ระบบไฟฟ้าประปาและอินเทอร์เน็ตที่ได้มาตรฐาน ไปจนถึงพื้นที่สันทนาการและวัฒนธรรม เช่น ศูนย์กีฬาและหอศิลป์วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันทำให้พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีคุณลักษณะของเมืองที่น่าอยู่ ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งในปัจจุบันและเอื้อต่อการสร้างครอบครัวในอนาคต

โดยสรุป ปัจจัยทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษามีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยมีโอกาสทางอาชีพเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ดึงดูดผู้คน สร้างโอกาสในการพบปะและนำไปสู่ความมั่นคงที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ ในขณะที่ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค คุณภาพชีวิต และศักยภาพในการสร้างครอบครัวในอนาคต ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คู่รักตัดสินใจเปลี่ยนสถานะจากผู้มาอาศัยชั่วคราวสู่การเป็นประชากรผู้ตั้งถิ่นฐานถาวร

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปประยุกต์ใช้

2.1.1 สำหรับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาลนครขอนแก่น และเทศบาลเมืองศิลาครั่ง ควรนำข้อค้นพบไปใช้วางแผนเมืองที่ส่งเสริมระบบนิเวศทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านอาชีพ ที่อยู่อาศัย และสาธารณูปโภค เพื่อดึงดูดและรักษาประชากรวัยทำงาน

2.1.2 สำหรับผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ควรออกแบบโครงการที่พักอาศัยให้ตอบโจทย์กลุ่มคนเริ่มทำงานและคู่รัก โดยคำนึงถึงฟังก์ชันการใช้ชีวิตคู่และการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) มากขึ้น

2.1.3 สำหรับมหาวิทยาลัยและหอการค้าจังหวัด ควรสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจในพื้นที่เพื่อสร้างเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน และสื่อสารคุณภาพชีวิตของเมืองเพื่อจูงใจให้บัณฑิตตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในพื้นที่

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.2.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกถึงบทบาทของพื้นที่ไซเบอร์ (Cyber-space) ในฐานะภูมิศาสตร์เศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่

2.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน เช่น นิคมอุตสาหกรรม หรือย่านธุรกิจใจกลางเมือง เพื่อทดสอบและขยายขอบเขตของข้อค้นพบ

2.2.3 ควรพัฒนาสู่การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจและจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เศรษฐกิจที่ค้นพบในกลุ่มประชากรที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดุขฎิ์ อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย. (2561). ความคาดหวังต่อการใช้ ชีวิตกับสามิชาวต่างชาติในถิ่นปลายทางของสตรีอีสาน. *วารสารราชพฤกษ์*, 16(2), 79-86.
- ประภัสสร วัฒนา. (2560). *แนวความคิดมนุษยนิยมของมาสโลว์ (Maslow) และแนวความคิดอัตถิภาวนิยมของฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean Paul Sartre) ที่ปรากฏผ่านนวนิยายเรื่อง “วันหนึ่งในชีวิตของอิวาน เดนิโซวิช”*. (ศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ไพลิน ศรีสุขโข. (2545). การพัฒนาความรักและความผูกพันใกล้ชิดในชีวิตคู่. ใน *คู่มือการให้การปรึกษาปัญหาทางเพศ* (น. 68-75). กรุงเทพฯ: ฝ่ายเวชศาสตร์ประชากร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจา ภูไพบูลย์, จริยา วิทยะศุภกร และศิริวรรณ ไกรสุรพงศ์. (2542). *ผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ต่อเด็กเยาวชน และครอบครัว และความต้อการช่วยเหลือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- วรรณโณบล ควรอาจ และผกามาศ ถิ่นพังงา. (2556). *กระบวนการกลายเป็นเมืองในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.tei.or.th/thaicityclimate/public/research-46.pdf>.
- ศรินันท์ กิตติสุขสถิต, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และจรัมพร ไหล่ถ้อย. (2555). *คุณภาพชีวิตการทำงาน และความสุข*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2546). *การพัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวสำหรับประเทศไทย : รายงานการศึกษาขั้นสุดท้ายโครงการระบบพัฒนาจัดเก็บกลุ่มดัชนีชีวิตครอบครัวอยู่ดีมีสุขสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
- Perroux, F. (1950). Economic space: Theory and applications. *The Quarterly Journal of Economics*, 64(1), 89–104.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press.